

מאמר מקורי

על אלף מילים ששיבשו תמונות – שגגות ודיאלוג בעקבות פרסום מידע ממצלמות מעקב

דוד לוי*

תקציר

הנטייה לשלב בדיווחי החדשות סרטונים ממצלמות מעקב, הפכה בשנים האחרונות לחלק מ"תרבות החדשות" (Zelizer & Allan, 2010). בעבודה זו, בכוונתי לבחון את משמעות השילוב הזה לפרקטיקה העיתונאית ולשיח הציבורי. במוקד המחקר עומד דיווח על חדשות שאינן מתוזמנות – חדשות המתייחסות לאירוע חשוב, שמועד התרחשותו אינו ידוע מראש ושהפרטים לגביו נחשפים בהדרגה. מקרי הבוחן שנבחרו הם סיקור פיגוע בטיילת ארמון הנציב בירושלים (8 בינואר 2017) ואירוע דריסת השוטר בכפר אום אלחיראן שבנגב (18 בינואר 2017), שבשניהם שולבו סרטונים ממצלמות מעקב. ממצאי המחקר מלמדים, כי בשני המקרים (א) הסיקור התמקד ב"מה שאפשר לראותו" – העיתונאים היפנו את הצופים לסרטון, תוך שהם חוזרים ושוגים כאשר הם מבקשים לראות ולמצוא בו גם את מה שאי-אפשר לראות; (ב) ההתמודדות עם גירסאות אחרות נעשו אף הן על בסיס מה שאפשר או אי-אפשר לראות; (ג) ההישענות על הסרטונים עמדה גם כנגד גירסתם של מקורות רשמיים וסיפקה הזדמנות לאדם חסר נגישות לתקשורת להשמיע את קולו ולספק את גירסתו.

המחקר מצביע על הבעייתיות של שילוב סרטונים ממצלמות מעקב בדיווחים מעין אלו, אך גם על היתרונות שבדבר. מצד אחד, ההסתמכות על תמונות ממצלמות מעקב – העולה בקנה אחד עם אידיאל המיידיות ועם ערכי החדשות בני זמננו – פוגעת בסמכות המקצועית של הדיווח העיתונאי. אולם, מן הצד האחר ובניגוד לדעה השכיחה בספרות, יש בהסתמכות על מצלמות המעקב גם כדי לפגוע בהיררכיית המקורות המסורתית ומתן מקום לקולות נוספים, ובלבד שיבססו את טיעוניהם על מה שאפשר לראותו. המחקר גם מחדד את הפוטנציאל של העיתונות המודפסת בעידן השידור המיידית.

---

* ד"ר דוד לוי (ddnsle@gmail.com), המסלול האקדמי המכללה למנהל והאוניברסיטה הפתוחה

מבוא תיאורטי

תרבות החדשות ואיסוף מידע במצבים של חוסר ודאות

בארבעים השנים האחרונות, התבסס "המפנה התרבותי" במדעי החברה, על מחקרים שבחנו את סבך המשמעויות שבמסגרתו בני אדם - כפרטים וכחברים באירגונים - בונים את מציאות חייהם. גם העיתונות החדשותית זכתה לניתוחים ברוח זו, בין היתר בהתייחס למערכת הציפיות ממנה ולאופן שבו היא אמורה למלא אחריהן. ניתוח עיתונות החדשות כפרקטיקה תרבותית (Carlson, 2016) מזהה את האימוץ הגורף של "אידיאל המיידיות" הרווח בעולם המערבי (Robinson & Godbey, 2010; Tenenboim-Weinblatt & Neiger, 2015), שמשמעו הצבת מהירות פרסום המידע כאמת-מידה להצטיינותו של כלי תקשורת וכמדד להגדרת איכותו, יוקרתו והמוניטין שלו (Zelizer & Allan, 2010). זאת, הגם שחשיפה מהירה של חומר לידיעת הציבור עלולה לסתור ערכים אחרים, כמו דיוק עיתונאי, הצלבת מידע, וידוא עובדות ואבחנה ברורה בין מידע לדעות (Reich & Godler, 2014; Zelizer & Allan, 2010).

אידיאל המיידיות מנחה "מערך אסטרטגיות וקונבנציות של עשייה חדשותית" בעת הופעת אירועי חדשות לא-מתוזמנים או "שאינם רוטיניים" (Berkowitz, 1992; Tuchman, 1973; Zelizer & Allan, 2010, p.86). מדובר בחדשות שפרסומן המיידית חשוב, אך עצם התרחשותן, מקומן ומועדן אינם ידועים מראש; העובדות לגביהן נחשפות בהדרגה; והדיווח עליהן נעשה מדויק רק ככל שעובר הזמן (Tuchman, 1973). לסיקור העיתונאי המיידית של אירוע כזה חשובה מאוד נגישותם של עיתונאים למקורות מוקדם ככל האפשר.

ככלל, מקורות עיתונאיים אמורים להיות מהימנים (credible), בעלי ידע (knowledgeable) ומאפשרים לעיתונאים להגיע לידע במהירות (timeless) כדי להקדים את מתחריהם (Van der Meer et al., 2017). אנשים ואירגונים בעלי סמכות פורמלית נחשבו במשך השנים כמקורות אמין, שיש להם נגישות לתקשורת כמעשה שבשיגרה (Molotch & Lester, 1974). זאת, על פי תיאורו של ריצ'רד אריקסון (Ericson) את מלאכת עשיית החדשות כהליך מתמשך של זרימת עובדות מוסמכות שנמסרו על ידי מקורות רשמיים (Carlson, 2017, p. 128). הסתמכות על מידע ממקורות כאלו, תוארה כמגבה את סמכות המילה העיתונאית, שמצידה חוזרת ומעניקה סטטוס לאותם מקורות (Carlson, 2017). גם באירועי משבר, שבהם החדשות "בלתי-מתוזמנות" – חדשות הנוגעות לאסונות טבע, דוגמת הוריקן קתרינה, ואסונות מעשה ידי אדם כגון פיגועי טרור או מהומות – נוטים עיתונאים לחפש מידע ממקורות בעלי סמכות ובעיקר מאירגונים שיש להם קשרים איתם לאורך זמן (Van der Meer, Verhoeven, Beentjes, & Vliegthart, 2017).

לצד המקורות הרשמיים, עיתונאים מנסים לאתר גם מקורות צד שלישי, כמו עדי ראייה, קהילות הפועלות ברשתות חברתיות, ותיעודי מצלמות מעקב (Boczkowski, 2009), שנוכחותן בשידורי החדשות בישראל עלתה בעשרות מונים בעשר השנים האחרונות (לוין, 2015).

אף כי אידיאל המיידיות משותף לכלל העוסקים בעיתונות, הרי שלעיתונאים העובדים בעיתונות הטלוויזיונית ובאתרי החדשות המקצועיים יש דרכי ההתמודדות עם חדשות קשות בלתי-מתוזמנות, השונות מאלה של עיתונאי העיתונות המודפסת. האחרונים, אינם יכולים על פי רוב לספק את "המילה הראשונה", וכיוון שכך הם למדו לתרגם את ה"מטריאליות" של העיתון המודפס ואת יציבותו החומרית למסמן של יציבות המידע ואיכותו (Kitch, 2009) – הם למדו להיות אלה שיספקו את "המילה האחרונה": הם יספקו בידול איכותי, קרי מידע בדוק ומדויק יותר, לצד ניתוח אנליטי של ההתרחשות ומקורות ששופכים אור חדש ושונה עליה (Nossek, Adoni, & Nimrod, 2015). במילים אחרות, בהמשך לקביעתו של רוברט פארק, שראה בחדשות תנועה בין ידע בלתי-פורמלי של "היכרות התנסותית ראשונית עם אירוע לבין ידע פורמלי ומתוקף של אספקטים שונים שלו" (Zelizer & Allan, 2010), העיתונות המודפסת אמורה למקם את עצמה בקוטב השני ולהרחיק את עצמה מהעיתונות המשודרת והדיגיטלית, שסוג הדיווח שלה ממקם אותה בקוטב הראשון.

צילום תמונות ומילים

צילום, כפרקטיקה המסמנת שקיפות חזותית, אמיתות חזותיות (visual truths) (Gynnild, 2014), או לפחות מידה של אובייקטיביות (Zelizer, 2007), יונק את כוחו הן מהידיעה שיש בתיעוד החזותי חלק מהאינדקסאליות של הדבר האמיתי (Gitelman, 2014) והן מהמערכת הסימבולית והפרשנית הסובבת את האקט של הראייה כ"חוש הנאצל ביותר" (Jonas, 1954; Zelizer, 1998).

מוסד העיתונות היה בין הראשונים שאימץ את הצילום, וזאת כחלק מהתגברות תנועה בפרופסיה, שהאדירה "עובדתיות" ו"דיווח עובדתי" (Schiller, 1981). עד כדי כך התפשט הצילום, שכבר בראשית המאה העשרים טען חוקר העיתונות הראשון ולטר ליפמן, שלצילום יש בתקופתו את אותה האוטוריטה שהייתה נחלת המילה המודפסת והדבורה במאות הקודמות (Zelizer, 1998). לאורך עשרות שנים, נתפס תיעוד חזותי כנוגע בערכים חדשתיים, כמו חדשות רעות ודרמה, או הפתעה, ובמחקרים אחרונים הוא הוגדר כערך חדשתי בפני עצמו, דהיינו שיש בכוחו של תיעוד חזותי להפוך מידע שאינו חדשתי לחדשתי (Caple & Bednarek, 2016; Harcup & O'Neill, 2017).

עם התלהטותו של הדיון התרבותי במניפולציות הצילומיות (Creech, 2016), נחלש מאוד מעמד הצילום העיתונאי – ולבכורה טוענים שלושה סוגים אחרים של צילום: צילומי "שידור ישיר" (Zelizer, 2007), צילומי החובבים שמופקים ממצלמות מחשב ומסמארטפונים, וסרטוני מצלמות מעקב, העומדים במוקד עבודה זו: מצלמות הממוקמות בנקודה אחת והמצלמות ברציפות מקום ספציפי (Gynnild, 2014).

על פניו נראה, שמצלמות המעקב אינן "מספקות את הסחורה": זויות הצילום שהן מספקות מכסה רק חלק מהשטח המצולם, התייעוד אינו מלווה בהקלטת קול ונעשה על פי רוב בתנאי תאורה גרועה. בשל כך, התמונה מטושטשת וגרעינית, ואינה מאפשרת לזהות את האנשים הנראים בה, ולא כל שכן – להבחין בהבעת פניהם ולפרש את מחשבותיהם ורגשותיהם. למרות איכותו הטכנית הגרועה של המידע המופק מהתמונות האלה, הן קיבלו מעמד של "הוכחה חזותית" (Gynnild, 2014), במנותק לחלוטין מהתוכן שהן מספקות, שלעתים הוא זניח ביותר.

ההסבר לעוצמתם של סרטונים ממצלמות מעקב נובע, אפוא, לא מהמידע שאפשר להפיק באמצעותן, אלא מהשיח סביבן. שיח זה מדגיש שהצילום, באופן מכני וטכנולוגי, לוכד זמן ומציאות ללא מגע יד אדם (Bicket, & Packer, 2004). דגש זה מחודד באמצעות "אינדקסאליות זמנית" (Gynnild, 2014) – פעולות רטוריות, המדגישות את הקשר בין התמונות ל"זמן אמיתי": (א) על המסך נראים תאריך ושעון עצר שאינו מפסיק לרוץ; (ב) אנשי התקשורת נוטים לדבר על מה שאפשר לראות בתמונות בזמן הווה תוך הצבעה על "הזמן האמיתי" שאליו מתייחס התייעוד.

בהקשר של חדשות בלתי-מתוזמנות, ההיסטוריה של השנים האחרונות מלמדת על שימוש גובר בתצלומי מצלמות מעקב לצד סרטי חובבים כנתיבים של עדויות חלופיות לתייעוד המקצועי של אירועים דרמטיים ובלתי-צפויים. לראשונה, הבחינו חוקרים בשילוב זה בעת סיקור אירועי 11 בספטמבר. בהמשך, התרכז העניין בתפקוד ערוצי מידע אלה בפיגוע ברכבת התחתית בלונדון ב-2005 ובפיגוע במרתון בוסטון ב-2013 (Kroener, 2013; Mortensen, 2015). בניגוד לצילומי האזרחים, המצטיינים במכוונות סובייקטיבית ולעתים אפשר לראותם כמעשה של אקטיביזם פוליטי (Mortensen, 2015), פעולת המצלמות לא תוכננה לשימוש כזה והיא נועדה למנוע פגיעה. זאת ועוד, בניגוד לתצלומי חובבים המגיעים לתקשורת במיגוון דרכים, ולעתים מצוטטים מאתרי אינטרנט – כפי שקרה למשל באירוע מרתון בוסטון – הרי כשמדובר בתייעוד מצלמות, גורמי ממסד הם שמזרימים את התמונות, כפי שעשה ה-FBI שלושה ימים אחרי הפיגוע במרתון בוסטון. ניתוחים, שבחנו את ההקשר שבו מוקמו סרטונים ממצלמות שכאלה בדיווח החדשותי, מלמדים, כי הם מוצגים כ"סריקה טובה": כלי עזר בידי הממסד כמי שמופקד על חשיפת "הרעים" ומניעת פגיעה, ולמעשה מושיע את החברה (Kroener, 2013). ברוח זו, בחן לוי (2015) את הרטוריקה

המילולית הנלווית לשימוש במידע במצלמות מעקב בישראל במהלך 2012. הוא מצא, כי אכן עיתונאים נוטים לתת לדברי אנשי החוק, אם הם מוזכרים כמקור וגם אם לאו, מעמד של אמת ובלבד שדבריהם יכללו סימוכין של צילומים ממצלמות מעקב.

טענות אלה לגבי תפקוד המסר המילולי בעת הצגת סרטונים ממצלמות מעקב, מובילות את הדיון ליחסים המורכבים בין תמונות לבין המילים הממסגרות אותן. הרעיון של "דטרמניזם חזותי", כלומר של "תמונה שווה אלף מילים", נחשב מבחינה מחקרית כשטחי, אף כי הוא מקובל בקרב אנשי תקשורת ופוליטיקאים (Domke, Perlmutter, & Spratt, 2002). הדעה הרווחת, לעומת זאת, היא שתמונות לעולם תלויות במילים, וזאת כדי ליצור קשר ומשמעות. הסופר ויליאם סרונין (Saroyan) אמר בהקשר זה, כי תמונה שווה אלף מילים, אבל רק אם הסתכלת בתמונה וחשבת על אותן מילים קודם לכן (quoted in: Zelizer, 1998). רולאן בארת טען ברוח זו, שתמונות הן ייצוג פוליסימי, מחרוזת צפה של סימנים, שבהיעדר הטקסט או המלל הן פרוצות לאין ספור משמעויות (בארת, 2014). על פי גישה זו, לטקסט יש אפוא יכולת לדכא את עודף המשמעויות של התמונה (Andén-Papadopoulos, 2008). גנילד רואה תמונות ומילים בהקשר החדשותי כיחידה בלתי-נפרדת (lexivision), הבאה לתאר את יחסי הגומלין בין ערוצי המידע: התמונות נותנות תוקף שמכותי למילים (Gynnild, 2014, p. 458), ובתורן, הן נועלות ומקבעות את מיגוון הפרשנויות שיכול להיות להן.

את אופן תפקוד המלל ביחס לתמונה אפשר לבחון באמצעות שימוש במושג המיסגור. זהו התהליך שבו עיתונאים מצרפים מילים ותמונות, תוך שהם בוחרים ומבליטים מספר אספקטים מחומר הגלם החדשותי (Schwalbe, Silcock, & Keith, 2008). זאת, כדי לקדם הגדרה מסוימת של בעיה, ליצור קשר סיבתי בין תופעות, לספק הערכה מוסרית, להציע דרכים לטיפול באירוע מדובר ועוד. תפקידי המסגור בהתייחס לתמונה הם לבסס את הקשר למקומות ולזמנים ואף לספק מידע לגבי הפרטים הניראים בתמונה (Greenberg & Hier, 2009; Zelizer, 1998). מידע זה עלול ללקות בשלוש שגגות:

א. שגגת השלם והפרטים – האנס יונאס ומרשל מקלוהן (Jonas, 1954; McLuhan, 1994), כל אחד בדרכו, הגדירו את ייחודה של התמונה כמדיום שממזג שלל פרטים המופיעים בבת אחת ומצטרפים למכלול גשטאלטי. בעוד תמונות נתפסות כשלם, הנרטיב המילולי או הכתוב המתאר אותן נבנה בהתבסס על האופן ההדרגתי של קליטת מידע שמיעתי, שבו נחשף השלם בהדרגה מתוך הפרטים. הבניית מידע באופן כזה כרוכה במתן דגשים וייתכן גם בהתעלמות מהפרטים החזותיים. פערים אלה בין צורות קליטת מידע מלמדים שבמיסגור המילולי אין מנוס מהשמטת פרטים העשויים להיות חשובים ועקרוניים, גם אם אין בכוננת הכתבים לחולל מניפולציה.

ב. שגגת האוזניים הרואות – פעולת המיסגור, שמשמעה הצמדת מלל לתמונות בהקשר עיתונאי, אינה כוללת מן הסתם רק התייחסות למה שנראה, אלא גם הרחבה והכנסה להקשר. על אף שהפרטים בקהל אינם יכולים לתקף בעצמם את המידע הזה, הם רואים בו מידע אמין מעצם הצמדתו לתמונות. כיוון שכך, עלולה להיווצר תחושה לפיה מה **שנשמע** בעצם גם **ניתן לצפייה**. דוגמה היסטורית מפורסמת המקצינה שגגה זו עד לאבסורד הייתה פרסום שגוי בעקבות הפיגוע במרתון בוסטון, כאשר בתצלום ממצלמת חובבים בעמוד הראשון של עיתון ידוע הוצמדה תגית המפגעים לאזרחים תמימים.

ג. התיאור המחוק (thin description) הוא אחד ההיבטים של שגגת האוזניים הרואות, הראוי לתשומת לב מובחנת. מדובר בקישור מילולי בין פעולה שאפשר לראותה לבין כוונות המצולמים. קליפורד גירץ (גירץ, 2014) הביא בהקשר זה את דבריו של גילברט רייל, שביקש להזהיר מ"ניתוח התנהגות שכל כולה מבוססת על תצפית של עין פנומנאליסטית האומרת-כביכול 'אני רק מצלמה'" (עמ' 43). כדי להבין סיטואציה מסוימת, נדרש המנתח ל"תיאור גדוש" (המביא בחשבון את מורכבותם הפוטנציאלית של מעמדים אנושיים ומנסה לתקף את קביעתו לגבי סוג הפעולה באמצעות מידע שיילקח "מנקודת המבט של מי שנוטל חלק במעמד התקשורת" (עמ' 44). הגם שתובנות אלה מתייחסות למחקר האנתרופולוגי, השימוש בהן רווח גם בהקשר העיתונאי. הן משמשות בביקורת על נטייתם של עיתונאים המסקרים חברות רחוקות להשתמש ב"סמכות המספר" שלהם ולמסור באמצעות דיבור עקיף "תיאור חיצוני" על אופי המופיעים ואף על מחשבותיהם (Fursich, מצוטטת אצל כהן, 2008).

חיפוש שגגות אלה מבוסס על הנחת היסוד, שהמסר החזותי מוחלש ולמעשה נשלט על ידי זה המילולי. מבקרי גישה זו טענו נגד ה"אימפריאליזם הלינגוויסטי", או ה"לוגו-צנטריות", וסברו, כי המסר החזותי, עד לדרגה מסוימת, מדבר בזכות עצמו ובמידת-מה גורם לראות דברים מסוימים באופן מסוים. יתרה מזו, בכוחו של המסר החזותי "לפרוש כנפיים" ולשרת מיסגורים אחרים. אחת הדוגמאות לסוג כזה של שינוי באה לידי ביטוי בניתוח התצלומים של עינויי שבויים בכלא אבו-גרייב של הצבא האמריקני. התצלומים נדדו בין הקשרים שונים עד שהפכו לחלק מדיון ציבורי ביקורתי, שבמסגרתו דנו אינטלקטואלים, אזרחים ועיתונאים במשמעויות הרחק מההקשר הראשוני שבו פורסמו התצלומים (Andén-Papadopoulos, 2008).

ניתוח סיקור אירועי טיילת ארמון הנציב ואום אלחיראן – שני מקרי הבוחן במחקר הנוכחי - נועד אפוא להתמודד (א) עם שלל שאלות הנוגעות למעמדו של המידע ממצלמות המעקב בסיקור, לעומת המידע שבידי מקורות בעלי כוח, ששולטים בדרך כלל בסיקור התקשורת, (ב) עם השגגות בחיבור שבין המידע החזותי לזה המילולי, ו(ג) עם האפשרות של תמונות "לנדוד" ולהפוך לחלק ממיסגורים אחרים.

מתודולוגיה

שני מקרי הבוחן דומים בכמה ממאפייניהם: ב-8 בינואר 2017, בסביבות השעה 13:00 בצהריים, דהרה משאית אל עבר קבוצת חיילים, שעמדה ליד אוטובוס בטיילת ארמון הנציב בירושלים. המשאית, שבה נהג פלשתיני תושב הכפר צור באהר, פגעה במתכוון בחיילים. הנהג עצר, סובב את משאיתו, וחזר ודרס את חיילי הקבוצה עד שנורה ונהרג בידי אחד הנוכחים. ב-18 בינואר 2017, הגיעו שוטרים לכפר הבדואי אום אלחיראן כדי להרוס מבנים שהוקמו שלא כחוק. במהלך הפעולה, בערך ב-00:06 בבוקר, נדרס אחד השוטרים למוות על ידי רכב שבו נהג יעקב אבו קיעאן, תושב הכפר. שוטרים ירו באבו אלקיעאן והרגו אותו. צילומי מצלמות מעקב הגיעו למערכות אירגוני התקשורת תוך זמן קצר והפכו לציר מרכזי בסיקור שני האירועים.

בחרתי בשני אירועים אלה מתוך רצון לשחזר את נקודת המבט העיתונאית על האירוע, בנקודות זמן שונות. מהדורות החדשות והעיתונים המודפסים כוללים טקסט שאינו משתנה ואינו מתעדכן, וכיוון שכך הם מספקים חומר גלם "יציב", ואילו המידע באתרי הרשת יכול להתעדכן גם שעות וימים לאחר האירוע. לכן, נבחרו ארבע נקודות על ציר הזמן של הסיקור התקשורתי של שני האירועים: (א) שידורי טלוויזיה (ערוצים 1, 2, 10), הכוללים התייחסות ראשונית לתצלומים; (ב) מהדורות החדשות המרכזיות של הערוצים המרכזיים – 2 ו-10; (ג) מהדורת הדפוס של העיתון "ידיעות אחרונות", היחיד מבין ארבעת העיתונים היומיים הפועלים בישראל שאינו גם בעל אוריינטציה דיגיטלית – מערכת הפקת חדשות בדפוס של העיתון פועלת בנפרד מזו של אתר האינטרנט שלו; (ד) באחד המקרים, כולל הניתוח גם התייחסות למהדורת החדשות בטלוויזיה בערב שלמחרת. מטרת הבחירה היא לבחון את אופן הסיקור, הן בעת הגעת סרטוני מצלמות המעקב לתקשורת והן מאוחר יותר, כאשר ההתייחסות אליהם משולבת בפורמטים עיתונאיים המאפשרים שיקול דעת ואיתור מקורות נוספים. הניתוח מתמקד באותם חלקים בסיקור הכוללים התייחסות מפורשת לתצלומים, ומנסה לאתר את שלוש השגגות שתוארו לעיל ואת מעמדם של המקורות המסורתיים. כלי הניתוח לקוחים מארגז הכלים הסמיוטי והתפתחו במהלך השנים סביב צירי הניתוח הפרדיגמטי והסינטגמטי (ליבנת, 2014). ייבחנו אופני הבחירות הסמנטיות של העיתונאים במילים ובאופן בניית נרטיב הסיקור: מידת הייחוס של עדויות או קביעות למקורות, לעיתונאי או לתצלומים והמשמעות של המיסגור המצרף מידע חזותי למילולי.

ניתוח האירועים

ארמון הנציב

אירוע הפיגוע בטיילת ארמון הנציב התחולל בסביבות 13:00 בצהריים. השידור הישיר מהמקום החל כמה דקות לאחר מכן. עד מהרה, אותרו שני עדי ראייה ובמקביל הגיעו למערכות ערוצי הטלוויזיה ואתרי החדשות תצלומים ממצלמות האבטחה שהיו פרושות באיזור. בתוך דקות,

התגבשה גירסה פרשנית לתמונות, שהוצגה על-ידי שדרי האולפן של חדשות 2 ומשה נוסבאום, הכתב לענייני משטרה של חדשות 2.

משה נוסבאום:

"אני לא ראיתי את הצילומים, שכאמור המשאית פוגעת בקבוצת הצעירים... לידם עומדת קבוצה נוספת, כולם אוחזי נשק, ולפי מה שאני מבין, רוב הצעירים נושאי הנשק שהיו ליד הקבוצה שנפגעה, הגיבו למרבה הצער בבריחה. כלומר, ברגע שהמשאית פגעה בקבוצה הראשונה, הקבוצה השנייה, רוב אלו שהיו בקבוצה השנייה נמלטו, עזבו את המקום. רק שלמרבה המזל, מאבטח אחד שהיה צמוד לאחת משתי הקבוצות הוא זה שיורה. תחילת הירי לא פוגע במחבל... מה שמאפשר למחבל, כפי ששמענו מלאה, מדריכת הטיולים פה, לנסוע רוורס ושוב לנסוע קדימה, וכך במשך דקה ארוכה הוא פוגע בחיילים עד שהמאבטח יורה שוב, פוגע והורג אותו. וזאת לא תמונת מצב מעודדת במיוחד בלשון המעטה. אם היו שם עוד צעירים נושאי נשק שלא הגיבו והעדיפו לברוח, צריך לבדוק היטב, צריך לבדוק היטב מה קרה שם".

מהאולפן:

"כן משה, אלו הדברים ששמענו מאיתן. שוחחנו בטלפון עם מי שירה לעבר המחבל וסייע בניטרולו, ניטרל אותו בעצמו. גם הוא מתאר תמונה דומה לזו שאתה מתאר של בריחה. בתיעוד שהבאנו, אנחנו אכן רואים בריחה של אנשים מהזירה. אנחנו לא יודעים מהזווית מי מהם חמוש, אם אכן צריך לחקור את העניין הזה".

במקביל, החל שידור התמונות האילמות ולנגד הצופים נפרשו שתי זירות התרחשות הרחוקות זו מזו בעשרות מטרים, כשמגרש חנייה מפריד ביניהן. הסרטון פותח במצב שבו שתי קבוצות החיילים נפרדות זו מזו. לאחר מספר שניות, מופיעה המשאית ופוגעת בקבוצת החיילים הרחוקה מהמצלמה. מספר דמויות מקבוצה זו נותרות על עומדן ואחרות מתרחקות (ושניות לאחר מכן חלקן שבות ומתקרבות). בה-בשעה, חברי קבוצת החיילים הקרובה למצלמה מסבים ראש ומתבוננים בנעשה. אחד מהם מתחיל לרוץ לעבר המשאית, נעצר, חוזר לאחור, נראה מתייעץ עם חייל אחר ולאחר כמה שניות כמה מהם (לרבות החיילים המתייעצים) מתחילים לרוץ לכיוון המשאית ואחרים – מרבית החיילים בקבוצה הקרובה למצלמה – מתחילים לרוץ לאחור ונעלמים מהתמונה. המשאית, שהסתובבה כדי לשוב ולדרוס את החיילים, נעצרת לאחר מספר שניות.

"איתן", עד הראייה שנוכח בפי השדר באולפן, הוא איתן רונד, מדריך במכון אבשלום, שהתראיין לכל ערוצי הטלוויזיה וסיפר את גירסתו לגבי אשר אירע באותו מקטע מרוחק מעין המצלמה. דבריו הבוטים הידהדו באוזני הכתבים והזינו את פרשנות האירוע:

"חבל שלא לקחתי את ה-M16 מאחד החיילים, כי אולי זה היה מונע... השאלה שצריך לשאול היא למה מישהו כמוני, חתיאר בן שלושים ו..., הוא היחיד שמתפעל את זה בשלב הראשוני, ולא עשרות קצינים שעומדים שם עם נשק יותר יעיל משלי".

עדותו של רונד, שהופיעה מייד לאחר שידור הסרטון, יצרה את גירסת "בריחת החיילים" – גירסה בהירה וחד-משמעית לסיפור. בצפיות חוזרות בסרטונים, אפשר לזהות את שלוש השגגות: "השלם והחלקים" – הפרשנות המכלילה ולפיה החיילים "ברחו", מתעלמת מפרטים בתמונה: לא כל החיילים נעים לאחור וגם אלה שעושים זאת משתהים ונעים באופן שניתן לתארו גם כמאורגן. בהתייחס ל"אוזניים הרואות", נראה, כי עדותו המילולית של איתן רונד אינה רלוונטית כלל לתיאור הנצפה, הגם שהיא מוצגת בזיקה לתיאור זה. מפאת המרחק, לרונד לא הייתה אפשרות לראות את החיילים הקרובים למצלמה ודבריו התייחסו למה שתפס כאי-מעורבות בקרב של העומדים בקרבתו. זאת ועוד, הגדרת התנהלות החיילים כ"בריחה או הימלטות", כפי שנוסבאום ושדר האולפן חזרו והדגישו, לוקה ב"תיאור מחוק" – הסקת מסקנות לגבי כוונה והנעה פנימית על סמך מידע חזותי בלבד.

אור הלר, שדר ערוץ 10, ביטא גם הוא מסקנה הלוקה בשגגות השלם והפרטים והתיאור המחוק:

"הצוערים של בה"ד 1... בקבוצה השנייה שאותה הדריכה המדריכה לאה שרייבר... נמצאים כאן והם בורחים כפי שאפשר לראות במצלמות האבטחה של טיילת ארמון הנציב ולמעשה מסתתרים כאן בין האבנים". הלר דייק בהפרדה בין שתי הקבוצות, אך לקה בהכללה באשר לנראה בתמונה. יתרה מזו, כקודמיו הסיק ממראה עיניים על כוונות. באמצעות השימוש במילים "בורחים" ו"מסתתרים", הוא קבע מסמרות לגבי התנהלות החיילים, ובצמוד למידע שהוצג בפיו כחד-משמעי פסק בעניין התנהגותם: "למרות שלא מדובר בלוחמים ולא חיילים קרביים, עדיין מצופה מהם – בוודאי ביעד פיגוע שהם היעד המרכזי שלה – עדיין מצופה מהם לחתור למגע, להסתער ולחסל את המחבל".

שבע שעות עברו מתחילת האירוע ועד שהתצלומים הגיעו למהדורות החדשות המרכזיות של הערב. בינתיים, ביצע הצבא – שגירסתו כגורם בעל סמכות טרם הושמעה עד אז – תחקיר ראשוני של האירוע, ושיגר מתוכו עדויות לתקשורת, המזמינות פרשנות אחרת של התמונות והאירוע. על פי התחקיר, החיילים, הנראים נעים קדימה או ניצבים, תקפו את המשאית כדי לבלום אותה, ואחד התוקפים אף התראיין לתקשורת. את תנועת החיילים לאחור מסביר התחקיר בהוראה שנתנו המפקדים בשטח למרבית החיילים לתפוס מחסה ולהימנע מהשתתפות בקרב כדי שלא יירו בטעות בחבריהם.

ניתוח מהדורות החדשות מעלה, כי השדרים והפרשנים נטו להמעיט בערכה של הגירסה החלופית והמשיכו לדבוק בזו המקורית ובשגגות שעיצבו אותה. כך, משה נוסבאום, בסכמו את אירועי היום במהדורת החדשות של ערוץ 2, התייחס בעקיפין למסקנות התחקיר, אך בחר לגמל את תרומת החיילים לסיום האירוע: "שניים מהצוערים, רק שניים מהם, יורים. אבל מי שמצליח לפגוע ולהרוג

את המחבל זה איתן, מאבטח שהיה במקום וירה באקדחו". נוסבאום לא חזר בו מגירסת בריחת החיילים ואף הוסיף ראיות מחומר הגלם לגבי "מצבם הנפשי". על המסך הופיעו תצלומים של חיילים מחובקים ונוסבאום הוסיף ושידר בלשון עובדתית: "מפקדי הצועדים מכנסים את אלו שלא נפגעו באיזור אחר, סמוך למקום הפיגוע. רבים מהם בהלם ממה שזה ראוי". נוסבאום, שלא תיקף את הקביעה העובדתית במידע "מנקודת מבטו של היליד", הוסיף עדות תומכת מפי אחד מאנשי מד"א: "היה חלק שהתבודדו, היה חלק שבכו, היה חלק שהתחבקו בקבוצות, היו פזורים בכל מיני איזורים". בהמשך, הוסיף עוד פיסת מידע לחיזוק גירסתו לגבי אובדן השליטה והערכים אצל החיילים: "חלפו כמה שעות עד שכמה חיילים באו לאסוף את הנשק ואת הציוד של חבריהם שנפגעו".

רוני דניאל, הפרשן הצבאי של ערוץ 2, גיבה לחלוטין באמצעות התמונות את התיזה של קודמו: "נכון, הטענה שלא חתרו למגע ונסו, זה משהו שהסרט הזה מראה באופן ברור לגמרי". גם הוא השתמש בפריווילגיה העיתונאית לתרגם פסיקה נחרצת לאמירה מוסרית (Carlson, 2017):

"אין ספק שיש כאן התנהגות לא-ראויה של החיילים, מה גם שמדובר בצוערים של בית-הספר לקצינים. זה מפקדים עוד מעט בצה"ל. נכון שזה לא מיחידות קרביות, זה אולי מקל מעט, אבל גם פה צריך לצפות להתנהגות מבצעית אחרת".

בנקודה זו בשידור, השפיל דניאל את מבטו ועיין בממצאי התחקיר שפירסם הצבא, כדי לראות אם יוכל לשתף את הצופים בפרט נוסף:

"מה עוד קרה בתחקיר. מסתבר שקצינה צעקה לעבר הקבוצה שהיא עמדה בתוכה 'תתפסו מחסות' והיא עצמה אספה שני חיילים מיומנים יותר בהפעלת נשק ורצה איתם ביחד והם אלו שירו".

הוא סיים את דבריו בחזרה נוספת על התיזה לגבי הבריחה: "יש כאן על פי מה שאנחנו רואים... מצפים להתנהגות אחרת לגמרי של חיילים, בוודאי אם יש להם נשק".

דניאל השתמש במה שמוצג כ"מראה העיניים" כדי לבטל את התוקף האפיסטמי של גירסת הצבא. הוא גם דחק גירסה זו לסוף דבריו ("מה עוד קרה"). את העדות לגבי הסתערות החיילים ומתן הפקודה לתפוס מחסה, ייחס דניאל להתרחשות מקומית זניחה (קצינה שהסתערה עם שני חיילים, ואחרת שקראה ל"קבוצה שהייתה סביבה"). את הטענה של "תתפסו מחסה" הוא לא מיסגר כפעולה שנעשתה מתוך רציונל צבאי, אלא מתוך סוג של דאגה (אימהית?) לחיילים. והוא כלל לא ביקש לבחון מחדש את התמונות ולברר אם יש בהן אחיזה גם לגירסה זו.

מהדורת הערב של חדשות 10 יישרה קו עם חדשות ערוץ 2. הכתב מאור צור הוסיף לאחוז **בתיאור המחוקק** ונתן את הכותרת "בריחה" כדי לאפיין את היסוד הנפשי המניע את החיילים לפנות לאחור. הוא ביסס את גירסתו, שהובעה בביטחון ובנחרצות, על "מראה העיניים":

"בתיעוד הפיגוע ניתן לראות את עשרות הצוערים המשרתים ביחידות עורפיות כשהם נמלטים מהמשאית הזוהרת גם בשלב שהמחבל מסובב את הרכב וחוזר לדרוס את קבוצת החיילים, כלומר כאשר היה ברור למעלה מכל ספק שמדובר בפיגוע טרור ולא בתאונה".

בנקודה זו, שילב צור קטע מעדותה של לאה שרייבר, שהדריכה את הקבוצה שחבריה תויגו כ"ברחנים":

"אני שומעת צרחות... אני רואה חיילים על הרצפה... והם הבינו הרבה יותר מהר והחלו לירות עליו, והמשאית התחילה לעשות רוורס, דרסה עוד חיילים בדרך. לצערי הרב, החיילים היו בהיסטריה, כולל אני... המפקדים אמרו לנו להסתתר מאחורי גדרות האבן. פחדו מאירוע נוסף. פחדו מאירוע ירי".

שרייבר, בשל מיקומה, סיפקה "תיאור גדוש" מנקודת מבטו של היליד (גירץ 2014): תיאור הזירה העשיר ורב-הסתירות משקף תערובת של בילבול ושליטה, פחד מוות ודחף להסתער. אך פרשנותה של מי שהייתה צמודה לחיילים באותם רגעים לא קיבלה מעמד. שרייבר הוסיפה תוקף לדבריה באמצעות הדיבור בהווה, שאפשר לראות בו מעין הצהרה פומבית על מעמדה כ"עדת ראייה" (Ashuri & Pinchevski, 2009). עם זאת, היא לא התייחסה ישירות לתמונות ועורכי המהדורה לא הצמידו את דבריה אליהן, כך שדבריה לא נטענו בסמכותן.

הפרשן הצבאי של ערוץ 10, אור הלר, שעלה לשידור אחריה, אפילו לעג במשתמע לגירסה החלופית: "קודם כל, יש טענות של חיילים שאומרים שהמפקדת שלנו אמרה לנו לתפוס מחסה כאשר המשאית פרצה לאיזור". הבחירה להציג את עדות החיילים בציטוט-לכאורה ובמשלב דיבור נמוך, פוסל במרומז את האותנטיות של העדות. בהמשך, וכמקבילו בערוץ המתחרה, תיאר הלר את הצפוי לחיילים שסרחו: "הציפייה בצה"ל היא שגם החיילים והחיילות... שההכשרה הצבאית שלהם היא יחסית מצומצמת, הציפייה מהם היא שהם יחתרו למגע... ולהסתער על המחבל. ראינו שזה לא קרה". גם הוא התייחס לתחקיר הצה"לי שלא על רקע התמונות ואף גימד את משמעותו: "מצד אחד אומרים לי בצה"ל, שלא נכון ששלוש-מאות איש יתחילו לירות לעבר המשאית. זה פתח לדו"צים, לתקריות ירי של כוחותינו על כוחותינו. ובכל זאת נשאלות כאן שאלות קשות".

אם כן, הערב הסתיים בקונצנזוס תקשורתי טלוויזיוני סביב גירסת ה"ברחנים". ההישענות המוחלטת של העיתונאים על התצלום גם גימדה עדות ראייה שאינה ממסגרת את התמונות וגם הצניעה את גירסת הצבא, שלמרות עוצמתו כמקור הוא לא שלט על הסיקור.

הנחרצות שליוותה את גירסת הברחה ביום האירוע, מותנה במידת-מה למחרת היום, בעיתון הבוקר "ידיעות אחרונות", שהוא, כאמור, העיתון היומי היחיד בישראל שמקיים מערכת דפוס מנותקת ממערכת הדיגיטל. העיתון היקצה לאירוע על כל היבטיו את העמוד הראשון שלו, את

כפולת העמודים הפנימית הראשונה, וכן את העמוד השישי בחלק החדשות. כבר בעמוד הראשון, הופיעו זה לצד זה טור דעה של הפרשן יוסי יהושוע, ועמדות אחרות, סותרות, לגבי האירוע. יהושוע אימץ את הפרשנות של מהדורת החדשות בערב הקודם ונסמך באופן ברור על התמונות. "יש לבדוק את התנהלות הצוערים כשהבינו שמדובר בפיגוע. חלקם חתרו למגע ופתחו באש אבל אחרים – נראים בבירור בסרטון נמלטים". כמו כן, ניתן מקום בעיתון לעדותו של איתן רונד, שהופיעה בליווי תמונתו. אולם, כאמור, לצד אלה הביא העיתון גם עדויות חדשות: בעמוד הראשון הופיעה כותרת "לא ברחנו, הסתערנו", ציטוט מדברי הצוערת נועה קידר, שפירסמה במהלך הערב עדות בפייסבוק ובה תיארה את האירוע באופן שונה:

"...רצנו לכיוון המשאית כמו מטורפים. אנשים שם לא הפסיקו לחתור למגע עד כדי כך שפחדו שיהיה שם ירי דו-צדדי, וירדו חזרה... האירוע תופעל בצורה בלתי-רגילה רק בזכות צוערים שחתרו למגע וניטרלו את המחבל תוך פחות מדקה ומנעו תרחיש של מספר נפגעים גבוה הרבה יותר".

"ידיעות אחרונות" גם הקדיש עמוד פנימי לגירסאות החיילים, תחת הפתיח:

"התמונות כואבות לצפייה לא רק בגלל שהמחבל נראה דוהר באכזריות לתוך קבוצת הצוערים מבה"ד 1 רגע אחרי שירדו מהאוטובוס, אלא כיוון שהן גם מתעדות חיילים מבוהלים בורחים מהזירה. אך ככל שהתאספו אמש העדויות מהשטח מצטיירת דווקא תמונה שונה, כזו של גבורה המגוללת כיצד נהגו מספר רב של חיילים כמצופה מהם והסתערו לעבר המחבל".

בתוך העמוד, הובאה במסגרת גם עדות אמה של מפקדת הצוערים, מאיה פלד, שסיפרה, כי בתה ירתה לעבר המחבל ואף אירגנה כוח להסתערות על המשאית. היא אף התעמתה בשידור חי עם איתן רונד, שהתנצל על ההכללה לגבי החיילים.

מעצם העובדה ש"ידיעות אחרונות" פירסם את גירסתו שעות רבות אחרי האירוע, ניתן לשער, כי מחויבותם של עורכיו לתמונות קטנה מזו של עורכי החדשות בטלוויזיה. כותבי העיתון רומזים לבידולה האיכותי של גירסתם בכך שהם מדווחים במצב שבו כבר "הצטברו העדויות". אכן, העיתון התמודד חלקית עם שגגת השלם והחלקים בכך שציין כי היו חיילים "שנהגו כמצופה מהם" והסתערו. הוא קשר כתרים להתנהגותם ואף התווכח עם אמצעי התקשורת האלקטרוניים לגבי מספרם. ובכל זאת, הוא תיקן רק את הנוסח השלילי לגבי התנהלות החיילים הרחוקים ולא לגבי אלה הקרובים למצלמה, שעליהם נאמר כי "ברחו". במילים אחרות, גם "ידיעות אחרונות" לא ניסה להתווכח עם שגגת התיאור המחוק – קטע הפרשנות שהגדיר את החיילים המתרחקים מהזירה כ"בורחים". טור הפרשנות של יוסי יהושוע העדיף במפורש את מה שנראה כ"מראה העיניים" על פני דברי עדי הראייה וממצאי התחקיר הצה"לי. במילים אחרות, הוא לא ניצל את יתרונו הטכנולוגי כדי לבחון ולברר באופן מעמיק את טענת ה"ברחה".

הצטברות העדויות ביום שאחרי, הקרינה גם על שתי מהדורות החדשות בטלוויזיה בערב שלמחרת האירוע. בשתייהן כבר לא הופיעו התמונות כלל, ולעומת זאת נמסרה בהן מה שהוגדר כ"גירסת החיילים". בערוץ 10 פתחה תמר איש שלום את המהדורה במילים:

"ככל שהולך ומתברר התחקיר סביב הפיגוע בירושלים, מתחדדת התמונה האמיתית סביב הפיגוע וניטרול המחבל הדורס: בין חמישה לשבעה חיילים ואזרחים ירו לעבר המחבל".

אור הלר, שהופיע אחריה, הודיע כי הסיפור מתעצב מחדש לאור עדויות שהופיעו באותו יום, ובכך היה יותר מרמז בדבריו שהוא ועיתונאים אחרים הוטעו בידי רונד:

"אחרי שאתמול הציג את עצמו המדריך איתן רונד כאדם היחיד בערך שתיפקד בפיגוע... בדברי רונד היום בגל"צ הוא מודה: התמונה האמיתית מורכבת יותר".

כאן שודרה התנצלותו של רונד בפני אמה של סגן מאיה פלד, ששודרה קודם לכן בגל"צ. בהמשך, הובאה עדותה של מאיה פלד עצמה שפסקה, כי "גם ממולי היו צוערים שככה ירו ואיבטחו מקדימה ומאחורה. באמת, לא הייתי שם לבד". לכתבה התראיין גם מדריך נוסף, שהיה באירוע, איתן קורן, שתיאר: "ראיתי מצד שמאל חייל שורה ומצד ימין חיילים חתרו למגע". והלר הוסיף אילוסטרציה לכתבתו, שבה נראית המשאית מוקפת בחיילים שכולם יורים לעברה. את דבריו סיים כך: "מחר יתחדש התחקיר בראשותו של מפקד בה"ד 1, אלא שכבר עכשיו ברור: רבים מהצוערים תיפקדו היטב כמצופה באתוס של צה"ל".

התמונה שערץ 10 סיפק בדיעבד הייתה אומנם עשירה יותר מזו שעמדה לרשותו ביום הקודם, אך עדיין לא הייתה שלמה. הלר הטיל את האחריות לפרשנות השגויה על רונד – עד שהתגלה כלא-מהימן – אך נמנע מלבקר את האופן הבעייתי שהוא ועמיתיו פירשו את התמונות. גם הוא כלל לא התייחס לבירור מחודש של סוגיית "הבריחה". מערכת חדשות ערוץ 2 עשתה עוד פחות מכך. היא התייחסה לדברי החיילים כ"גירסה אחרת": "בפתיחת המהדורה, עדכנה יונית לוי לגבי "גירסת צה"ל" ובמהדורה ניתן המיקרופון למאיה פלד, ששבה וקיעקה את הדוגמטיות בעדותו של איתן רונד. אנשי ערוץ 2 הותירו בדבריה משפט אחד, שהתייחס לחיילים המצולמים כשהם נעים לאחור: "אני באמת חושבת שהייתה חתירה מדהימה למגע. לא כל הצוערים היו צריכים לתפעל את האירוע".

ממצאי הניתוח מלמדים, אפוא, לא רק על השיבושים בסיקור שנגרמו בשל הישענות-היתר מלכתחילה על סרטוני מצלמות המעקב, אלא גם על תהליך שבו סיפור האירוע, שנראה מלכתחילה ברור, הולך ומסתבך ככל שעוברות השעות, הפוך מן המצופה במקרה של חדשות בלתי-מתוזמנות (Tuchman, 1973). נראה, שהקפיצה המהירה למסקנות, שהתבססה על עד לא-אמין תוך גיבויון הסמכותי של התמונות, הקדימה את זמנה. עם זאת, גם לאחר שהעיתונאים התעשתו, הם לא התווכחו עם הכוח האפיסטמי של התמונות ואף לא התחרטו על כך שנתנו לתצלומים כוח רב מדי כמקור מידע.

אום אלחיראן

אירוע אום אלחיראן התחולל ב-6:00 בבוקר, במקום מרוחק מהמרכזים שבהם שוכנים צוותי סיקור החדשות. צוותי השידור שיצאו לדרכם התקשו תחילה להגיע לאתר עצמו. כיוון שכך, עברו כמה שעות עד שפרטי מידע בנוגע למהומה ולדריסת השוטר החלו ל"טפטף" למהדורות החדשות. אלה הגיעו הן מדוברת המשטרה והן מאקטיביסטים שפעלו לצד תושבי הכפר. לכן, נולדו במקביל שתי גירסאות סותרות לתיאור האירוע. האחת טענה, שמדובר בפיגוע דריסה ואילו השנייה טענה, כי הנהג נורה, איבד שליטה על רכבו ופגע בשוגג בשוטר.¹ ברשת הטלוויזיה אלג'זירה ובאתר החדשות האלטרנטיבי "שיחה מקומית", הובאה גירסת "השוטר היורה" ואילו הערוצים המרכזיים דוברי העברית נטו לאמץ את גירסת הפיגוע שדובררה על ידי המשטרה. ב-8:00, שעתיים לאחר האירוע, הודיעה מבזקנית ערוץ 10, כי: "מפרטים ראשונים עולה, כי במהלך האירוע ניסה אחד התושבים לדרוס שוטרים. בתקרית נהרג אדם אחד". אלמוג בוקר, הכתב בדרום של ערוץ 10, הוסיף בעניין זה:

"הכוחות שמגיעים הבוקר מדווחים, שבמהלך תחילתו של האירוע, אדם שישב ברכב דהר לעברם למעשה וניסה לפגוע בהם. מגדירים את זה כפיגוע דריסה. הם ירו לקראתו והרגו אותו".

שני הדוברים אימצו את גירסת המשטרה, שהטילה את האשמה על הנהג, אם כי בהפנותם למקור הם סייגו במקצת את מידת הוודאות (De Haan, 1999) של קביעה זו: במבזק דובר על "דיווחים ראשוניים" ובדיווחו של אלמוג בוקר על "דיווח הכוחות". עם זאת, שניהם לא הציעו מקום לגירסה נוספת (שהופיעה כאמור במקורות אלטרנטיביים).

דיווחים אלו היו קדימון לסרט ממצלמת מעקב, שהפיצה המשטרה בשעות הצהריים. בסרט זה, נראה רכב לבן נוסע באיטיות על שביל מוקף במספר דמויות המתקרבות אליו. עוד אפשר לראות בתמונה, אם כי באופן שדורש הכוונה ומאמץ, צללית אדם הגוהר בגופו לעבר הרכב כשהוא מחזיק בידו רובה שרשף יוצא ממנו. מיד לאחר מכן, מגביר הרכב את מהירותו ונע אל קבוצת דמויות אחרת. התמונה אובדת לרגע בשל תנועת המסוק ומיד בשובה אפשר לראות כיצד הרכב מבצע פנייה חדה, מתדרדר במדרון ונבלם על ידי מכונית משטרתית. פס הקול של הסרטון כולל את רעש מדחפי המסוק ואת קריאתו של הטייס המכוננת, ביחד עם הצילום המעוות, את האינדקסיאליות הזמנית – תחושת ההווה של האירוע: "יש דריסה של שוטר". על הצילום שהופץ לתקשורת שורטטו שני עיגולים: ליד אחד מהם נרשם בכתב יד בטוש דיגיטלי "רכב המחבל" ואילו על השני "צוות השוטרים". את המשמעות הכוללת של התמונה איגד בדבריו מפכ"ל המשטרה, רוני אלשייך, שהשתתף אחר הצהריים בהלווייתו של השוטר שנדרס:

¹ כפי שדווח בתוכנית "תיק תקשורת" ב-20 בינואר 2017.

"מפגע בן עוולה שהסיט את ההגה בחריפות, האיץ ושעט עם רכבו אל עבר קבוצת השוטרים עליה נמנית הקבוצה הגדולה ביותר שהייתה בטווח הראייה שלו, תוך שהוא מתעלם מהשוטרים שהיו פרוסים משני צדי הציר שסימנו לו לעצור".

ממש ברוח זו, פתח אראל סג"ל את מהדורת המגזין "ערב חדש" ששודרה בערוץ 1: "רס"מ ארז לוי נרצח בפיגוע דריסה בעת הכנות לביצוע והריסת בתים". בתום דבריו, פנה סג"ל לאבני אשכנזי, הכתב לענייני משטרה של אתר "וואלה", וזה חזר על גירסת המשטרה בלשון סמכותית ועובדתית:

"במהלך התארגנות הכוח, מגיע אל הכוח גייפ של אותו המחבל שיוצא מאחד מהבתים שהיה מיועד להריסה, מאיץ כמו שרואים בסרט הווידאו של המסוק המשטרתי, מאיץ ופוגע".

בהמשך לשאלותיו של סג"ל, שביקש התייחסות לגירסה לפיה הגייפ נורה לפני שהאיץ ופגע, חידד אשכנזי את מה שאפשר "לראות":

"קודם כל, הגייפ פוגע. רואים את הסרט האוטנטי של המשטרה. רואים שהגייפ פוגע בקבוצה של שניים מהשוטרים... בקבוצה של הזה... ואז מפקד הכוח אומר יש שוטר שנדרס, אם יש את הקלטת, מה טוב לראות את זה, ומיד לאחר מכן רואים שהגייפ ממשיך כמה עשרות מטרים, סוטה ימינה ואז נחסם על ידי רכב אחר של הכוח והלוחמים שנמצאים שם פותחים בירי מסיבי על הגייפ, מבצעים הריגה של האיש על פי החוק. אגב, ברגע שמחבל מבצע... שיש סכנת חיים לשוטרים".

אשכנזי הירבה להפנות בדבריו לסרטון ולראייה כגיבוי לקביעותיו. לכאורה, הוא מתאר את מה שאפשר לראות, לרבות רגע הדריסה שאינו מתועד כלל (אוזניים רואות). פער גדול נפער בדבריו בין ההיקש (הכתרת האירוע כפיגוע דריסה) לבין תיאור הנצפה: כוונת הפיגוע של הנהג אינה ניתנת כמובן לראייה (תיאור מחוק).

גירסת מגזין הטלוויזיה החינוכית ששודרה בערוץ 1, "ערב חדש", היא הקיצונית ביותר מבחינת השימוש בסרטון המשטרה, באופן המבליט את מיגוון השגגות של פרשנות המקבלת סמכות ואוטוריטה מתמונות. כחצי שעה לאחר סיום התוכנית "ערב חדש", עלתה לאוויר בערוץ 2 תוכנית המגזין של עודד בן-עמי ובה הוקרן הסרטון, לרבות העיבוד שעשו אנשי הווידאו של דוברות המשטרה.

עודד בן-עמי:

"אנחנו נצפה כעת פעם נוספת בסרטון הזה כדי לראות מה עוד רואים בו בתוך הסרטון. הנה אתם רואים את הרכב והנה אתם רואים ירי של שוטר לעבר הרכב או באוויר, לא ברור. דווקא בסרטון הזה נקודת הדריסה הוחמצה אבל הרכב עושה את פעולה הדריסה ואז הוא נעצר ונחסם על ידי רכב משטרתי".

בניגוד לקודמיו, בן-עמי התמודד ישירות עם התמונות והבחין בין מה שאפשר לראותו ומה שלא. **ראשית**, הוא נמנע מליפול בשגגת השלם והחלקים כאשר ביקש להתייחס לא רק למה שלוכד את העין – המכוננית הנוסעת – אלא גם לצללית השוטר היורה המופיעה, כאמור עמומה ומטושטשת, בחלקה התחתון של התמונה. **שנית**, בן-עמי הדגיש שאינו רואה בתמונה גיבוי לטענת המשטרה לפיה הירי בוצע באוויר וטען כי אי-אפשר לקבוע זאת באמצעות הצילום. **ושלישית** הוא לא כינה את הנהג "מחבל" ואף לא התייחס אליו כסוכן סמנטי (למשל "דורס"), אלא תיאר את הרכב המבצע את "פעולת דריסה".

לעומת בן-עמי, הכתב בן מיטלמן חזר לדבוק בשגגות והשתמש בתמונות כאשרור למידע אף-על-פי שהן לא יכלו באמת לאשרו:

"הדורס הוא יעקב אבו אלקיעאן, מורה למתמטיקה בתיכון בדרום. בצילומים ניתן לראות כיצד הוא מגיח עם רכבו... נהג הרכב האט ואחר כך האיץ ופגע במספר שוטרים וביניהם ההרוג. שוטרים המשיכו לרדוף אחריו וירו לעברו והוא נהרג. במשטרה טוענים כי הדורס הוא פעיל בתנועה האסלאמית ונבחן קשר שלו לדאעש".

מיטלמן אומנם תיאר נכוחה את התמונות, אך הצבת הנהג בדבריו כסוכן סמנטי (מגיח, מאיץ ומאיץ) מעידה על מודעות וכוונה למעשים (שגגת התיאור המחוק). מיטלמן אף הצמיד את תיאור המעשה למידע המשטרתי לגבי העדפותיו הפוליטיות של הנהג, ורמז לקיום קשרי זיקה – יחסי סיבה ומסובב בין מידע זה לבין מעשיו של אבו אלקיעאן.

בתוכנית המקבילה בערוץ 10, "לונדון וקירשנבאום", בחר ירון לונדון להקצות נתחי זמן גדולים לדיון עקרוני בסוגיית ההתיישבות הבדואית בנגב, אך בפתח הדברים פנה לכתב דורון הרמן, שנמצא סמוך לאום אלחיראן, וזה דיווח:

"... באשר לגירסת המשטרה העדכנית ביותר, לאחר שראינו את הסרטון ואת הירי אחרי שלא כל כך היה מובן למה בוצע הירי לפני שהרכב דהר לעבר קבוצת השוטרים, הירי הזה מוסבר כירי הרתעתי. ביקשו מהמחבל לצאת מהרכב. הוא הגיע לשם בנסיעה איטית עם אורות כבויים. ביקשו ממנו לצאת מהרכב ולכבות מנוע, וכשלא עשה זאת, ירו באוויר. אחרי הירי באוויר, אתם יכולים לראות את התמונות. אני מניח שתקרינו אותן שוב. המחבל מחליט לדהור לעבר קבוצת השוטרים ובכך הוא גורם למותו של ארז לוי זכרוננו לברכה שנטמן לפני שעתים".

בניגוד לדרך שבא טופל הנושא בתוכנית, בחר הרמן להשמיע כמעט באופן בלעדי את טענת המשטרה ולפיה השוטר המצולם יורה באוויר. אומנם במשפט הראשון הוא היפנה למקור, אך בבא אחריו נקט לשון עובדתית, הפך את גירסת המשטרה בדבר כיוון הירי לעובדה שאפשר לראותה (שגגת האוזניים הרואות), ובאותה נשימה הטיל על הנהג אחריות למעשה (תיאור מחוק): הוא כינה אותו (פעמיים) "מחבל" וגם היקנה לו מעמד של סוכן ש"מחליט לדורס".

מהדורת החדשות של השעה 20:00 בערב בערוץ 2 נפתחה בהצגת שתי הגירסאות על-ידי המגישה יונית לוי: "המשטרה קובעת, כי סמל ארז לוי נרצח בפיגוע דריסה במהלך העימותים במהלך פינוי הישוב הבדואי אום אלחיראן"... בצילום "אינסרט" מופיעים דברי המפכ"ל: "מפגע בן עוולה שהסיט את ההגה בחריפות..." לעומתה, הוצגה גם גירסת המשפחה, הטוענת ששרטון המשטרה מוכיח שהנהג נסע באיטיות, השוטרים ירו קודם".

על רקע התמונות, נשמע קולו של ניר דבורי, הכתב הצבאי של ערוץ 2:

"הגיפ ובו יעקב מוסא אלקיעאן נוסע על השביל ואז הוא פוגע ברס"מ ארז לוי ובשוטר נוסף. הרכב פונה בחדות, גורר את השוטר, דורס אותו למוות. השוטרים יורים והורגים את הנהג הדורס, אם כי השרטון מעלה שאלות: מה בדיוק התרחש בבוקר בכפר? כאן, נראה הרכב נוסע לכיוון השוטרים וכאן רואים את הרשף של אחד השוטרים. רק לאחר הירי באוויר, מאיץ הרכב ודורס את אחד השוטרים".

קו הסיקור של חדשות ערוץ 2 כלל כעת התייחסות לשתי גירסאות, ששתיהן לוקות בפרשנות התמונות. אך בעוד עמדת בני משפחתו של אבו אלקיעאן – המבקשת לגבות באמצעות השרטון את טענת הפגיעה – מוצגת כ"גירסת המשפחה", הרי שגירסת המשטרה ולפיה הירי נעשה באוויר, הוצגה בדבריו של ניר דבורי כעובדה.

גם ערוץ 10 פתח את מהדורת החדשות שלו בהצגת שני הגירסאות: "שרטון של המשטרה מתעד את רגעי הדריסה ואת הירי שקדם לו, אבל הוא לא עונה על השאלה האם הנהג הדורס היה גם מחבלי". כך, מצד אחד, מיישרים דברי פתיחה אלו קו עם מה שנאמר בערוץ המקביל, אבל מהצד האחר, מחדש ערוץ 10 בערעור על סמכות התמונות. מגמה זו התחדדה בדברי אלון בן דוד, הפרשן הצבאי של הערוץ:

"הכול באמת קצת נמהר, אבל יש שאלות שעוד לא קיבלנו תשובות. קודם כל, הירי הראשון של השוטרים. הוא מתבצע כאשר הרכב חולף ליד השוטרים באיטיות, הוא לא באמת מהווה איום. הנהג מאיץ רק אחרי הירי ופוגע בקבוצת השוטרים. אז, האם הוא נפגע מהירי? האם הוא נבהל והגיב בפאניקה? האם הוא באמת התכוון לבצע פיגוע? הטענה של המשטרה שהשוטרים היו מאוימים מהרכב ולכן ירו, לא ממש נתמכת בסרט שהמשטרה שיחררה, כי את רואה שכל השוטרים רצים לעבר הרכב אבל הוא חולף במהירות איטית ולא באמת מנסה לפגוע בהם עד שמתחיל הירי. השוטרים טוענים, שהם ירו ירי אזהרה באוויר. קשה לקבוע על בסיס הסרט אם הטענות נכונות".

אלון בן דוד הציע אפוא ניתוח המאתגר במשתמע את כלל השגגות העשויות להיות קשורות לשימוש בסרטי מצלמות מעקב כגיבוי לדיווח פרשני. הוא גם לא נרתע מלהתעמת עם גירסת המשטרה ועם השגגות שניטעו בניסיון להשתמש בתמונות כגיבוי לגירסה זו. בן דוד הבחין בין עדות שמיעה לבין מידע תמונתי וחייד את האבחנה שהתמונות אינן מאפשרות לתמוך באורח אובייקטיבי בגירסה של

איום על השוטרים. הוא אף הציג שורת שאלות, שפרשנות המבוססת על התמונות אינה יכולה לענות עליהן: לאן כוונו היריות? מה עבר בראשו של הנהג בתוך המכונית? במילים אחרות, ההתבוננות בתמונה במרחק זמן ומכורסת הפרשן, הביאה את בן דוד לקעקע את גירסת המשטרה ולהציע מיסגור שונה לתמונות, תוך הצבעה גם על מגבלותיהן.

"ידיעות אחרונות" יישר בבוקר קו עם גירסת ערוץ 10. בעמוד השער, תחת הכותרת "הדריסה והמחאה", נכתב:

"במשטרה מיהרו להודיע, כי לוי נהרג בפיגוע דריסה לאומני, אך גם הסרטון שהופץ לא עונה על השאלה האם הנהג התכוון לדרוס את השוטרים או שאיבד שליטה על מכוניתו לאחר שנפתחה לעברה אש".

עורכי העיתון העניקו בעמוד הראשון ייצוג שוויוני ל"גירסת המשפחה" ול"גירסת המשטרה" והותירו כ"שאלות פתוחות" את הנושאים שאין להם תשובה בסרטון: האם הדורס נפגע מהירי ובעקבות זאת איבד שליטה, האץ ודרס בשוגג? האם מדובר בפעולה מכוונת? האם זה היה אקט טרור או שהנהג פעל מתוך זעם רגעי? מדוע מיהרה המשטרה עוד לפני סיום החקירה לקבוע כי מדובר בפיגוע?

לאחר הדיון בסרטון בעיתונות הבוקר, פסק הסרטון מלשמש מקור מידע ולא הוזכר עוד בערוצי התקשורת.

דיון

עבודה זו ביקשה לבחון את משמעות השילוב של מידע ממצלמות מעקב בסיקור אירועים של חדשות בלתי-מתוזמנות, אירועים שמועד התרחשותם בלתי-ידוע ושהמידע לגביהם נאסף בהדרגה (Berkowitz, 1992; Tuchman, 1973; Zelizer & Allan, 2010). ממצאי הניתוח מעלים, כי בשני המקרים היו הסרטונים גורם מרכזי ומשמעותי בסיקור החדשותי, ונוכחותם גיבתה גרסה ראשונית חד-משמעית ונחרצת. מעבר לשגגות (שלם ופרטים, אוזניים רואות ותיאור מחוק), שאותן הייתה מונעת התבוננות מעמיקה בתמונות, הרי שהקביעות הנחרצות היו בעייתיות בשל חוסר ההתאמה בינן לבין המידע שהתגלה מאוחר יותר. באירוע ארמון הנציב התברר כעבור שבוע, לאחר בדיקה בליסטית, כי החיילים היו אלו שבלמו את משאית ההרג וכי פעולת איתן רונד הייתה משנית. לגבי אירוע אום אלחיראן, כעבור זמן לא רב הוסר החשד לגבי כוונת הפיגוע והשר לביטחון פנים – שבתחילה גיבה לחלוטין ובפומבי את עמדת המשטרה ואף נזף בכלי התקשורת על הסיקור הביקורתי – התנצל בפני בני משפחתו של אבו אלקיעאן.

בשני המקרים, הנפילה בפח השגגות אפיינה את הדיווחים הראשוניים והייתה משותפת לכלל הערוצים המשדרים. עם זאת, ניתוח המשך הסיקור מעלה הבדל בין המקרים. באירוע ארמון

הנציב, הקביעה כי אפשר לראות בתמונה את בריחת החיילים הוסיפה להדהד גם ביום למחרת. במקרה של אום אלחיראן, הגירסה ולפיה הסרטון מעיד על כוונת הפיגוע נסתרה תוך שעות.

מהי אפוא מהות ההבדל בין שני המקרים? קודם כל, את אמינות סרטון אום אלחיראן שדובר על ידי גורם אחר (המשטרה) קל היה לעורכי כלי התקשורת לקעקע, בניגוד לתצלומי מצלמות האבטחה של טיילת ארמון הנציב, שכלי התקשורת עצמם הביאו לפרסומן). יתרה מזו, אפשר לטעון שההבדל נעוץ באופן האתגור של הגירסה הראשונית: באירוע ארמון הנציב, איש לא היפנה את העיתונאים לפער שבין התמונות לדיווח, והוויכוח היה על תוקף עדויות השמיעה שסיפק התחקיר הצבאי, עדויות שמטבען נחשבות חלשות יותר מעדויות ראייה (De Haan, 1999). במקרה האחר, אותגרה הגירסה השלטת באמצעות הסרטון. עורכי כלי התקשורת היפנו את תשומת הלב לקטע המטושטש בתמונה, שבו נראית צלילית השוטר היורה, ובכך שינו את תמונת הסיקור (מן הסתם, אילו דוברות המשטרה הייתה מבחינה במקטע זה – היא הייתה מונעת את שיחרור התמונות). מהשוואה זו בין שני האירועים עולות שלוש מסקנות, שבסיוען אפשר לתקף אך גם לקרוא באופן ביקורתי את הספרות הנוגעת למעמדן ותפקודן של מצלמות המעקב בסיקור של חדשות בלתי-מתוזמנות, וכן גם את כלל הספרות הנוגעת לשימוש במקורות בתקופה זו.

1. **מהירות ותמונתיות** כאידיאלים עיתונאיים – הניתוח מלמד על הדומיננטיות של "תרבות המיידיות" המועדפת על פני ערכים עיתונאיים, כמו דיוק ואמינות. אפשר לראות את ההישענות על התמונות כחלק מאותה נטייה, שכן יש בשידורן כדי לחסוך מאמץ פרשני. ניתן לראותן גם כחלק ממעמדו של הדטרמיניזם החזותי בשיח העיתונאי. רעיון "תמונה שווה אלף מילים" אומנם אינו קביל מבחינה מחקרית, אולם מתברר, שהוא תופס מקום חשוב ברטוריקה העיתונאית ונלקח כחלק מההנחות הנתפשות כמובנות מאליהן בתרבות חדר החדשות (Zelizer & Allan, 2010). הרעיון הוא חלק בלתי-נפרד מהגדרת "מהן חדשות". ממצא זה מתקף את קביעת המחקרים שנערכו בשנים האחרונות לגבי המרכזיות של הייצוג החזותי כערך חדשותי העומד בפני עצמו (Harcup & O'Neill, 2017). בהקשר זה, מעניין מעמדו של העיתון המודפס היכול לאתגר הן את אידיאל המיידיות והן את הדומיננטיות של הדיווח החזותי. מהניתוח עולה, כי העיתון עמד במשימות אלו באופן חלקי: בפרשת ארמון הנציב הציע העיתון מידע ועדויות שהצטברו במהלך הזמן, אבל גם כאן הכותבים לא איתגרו ולא ערערו על עליונות הדיווח החזותי. בפרשת אום אלחיראן, העיתון הסתפק ב"יישור קו" עם הספקות שהוטלו בסרטון המשטרה כבר בשידורי הטלוויזיה.

2. **ערעור מעמדם של בעלי כוח וסמכות ושל עדי ראייה** – ממצאי המחקר מעלים, כי עוצמת התמונות יצרה במקרי הבוחן המתוארים סדר פנימי חדש בהיררכיית המקורות. ההיסטוריה של חקר התקשורת כוללת, כאמור, קביעות לגבי השפעתם הרבה של בעלי כוח כמקורות (Carlson, 1974; Molotch & Lester, 2017), לרבות כמקור לאספקת סרטונים ממצלמות מעקב (Kroener, 2013; Mortensen, 2015). אלא שממצאי הניתוח כאן אינם תומכים בטענה זו, נהפוך הוא. אומנם בפרשת אום אלחיראן שודר סרטון שיצרה והפיצה המשטרה והאפקט הראשוני היה של

"יישור קו" עם גירסת המשטרה, אך בחלוף הזמן העיתונות חזרה בה ואף סירבה לקבל את הטענה ש"רואים שהשוטר יורה באוויר". בפרשת ארמון הנציב, מאמץ ההסברה הניכר של דובר צה"ל (שהתבטא בחשיפת החיילים שירו), לא חולל שינוי עמוק בתמונת המציאות שנתפרה בחסות התמונות. במקרי הבוחן הודגם, כי לא רק בעלי סמכות ניגפים בפני התמונות אלא גם עדי ראייה. דוגמה מובהקת לכך היא היחס לעדותה של לאה שרייבר, שהשילוב בין מיקומה בשדה המערכה לבין הרטוריקה של דבריה היה אמור להקנות לעדות הראייה שלה תוקף (Ashuri & Pinchevski, 2009), אך מהניתוח עולה, כי לא היה בעדות זו כדי להזים את הגרסה השלטת. הסבר אפשרי לכך הוא שלא נעשה קישור בינה לבין הצילומים, זאת בניגוד לגירסתו של עד ראייה אחר (איתן רונד), שדבריו הוצמדו (בטעות) לתמונות והפכו לאסמכתא לגירסת בריחת החיילים. באותה מידה, נדחקו הצידה גירסאות אלטרנטיביות לגבי מה שקרה באום אלחיראן (שהיו כאמור מוכרות כבר בשלב המוקדם), כל עוד לא התייחסו ישירות לצילום.

3. **תמונות כהזדמנות לפתיחות תקשורתית** – כפי שצוין קודם, בספרות אין הסכמה לגבי מידת השליטה של מילים בתמונות הנילוות להן. לצד הגישה, שלפיה תמונות נקשרות בעבותות למיסגור המילולי (Zelizer, 1998), פוסקת הגישה החלופית שיש בכוחן של תמונות להשתחרר מכבלי המילים (Andén-Papadopoulos, 2008). ממצאי הניתוח כאן מעלים, כי מתן פרשנות חלופית לתמונות תלוי בהצבעה על אותם מקטעים בתמונות, שהפרשנות הראשונה התעלמה מהם. ההשוואה בין הדיווח הראשוני שהתייחס ישירות לתמונות בערוץ 10 בשעה 18:00 לבין גירסתו של בן דוד בשעה 22:00 מלמדת על אופן השפעה זה. פרשת אום אלחיראן מלמדת על התייחסות החזותית, שיכול לסייע לפעילים מקרב הציבור להיתלות ב"שקיפות החזותית" ההופכת גם ל"שקיפות עיתונאית" (Gynnild, 2014).

רשימת המקורות

בארת, ר' (2014), הרטוריקה של הדימוי. בתוך: ת' ליבס, ד' לוי (עורכים). **תקשורת כתרבות, ב** (עמ' 97-108). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

גירץ, ק' (2014), מנקודת מבטו של היליד. בתוך: ת' ליבס, ד' לוי (עורכים). **תקשורת כתרבות, ב** (עמ' 177-196). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

כהן, א' (2008), סיפורים ממחנות פליטים: עדות והרפתקה בסיפור המסע של העיתונאי. **מסגרות מזיה, 2**, 24-2

לבנת, ז' (2014), **יסודות תורת המשמעות סמיוטיקה ופרגמטיקה**. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

לוי, ד' (2015), שפטו במו עיניכם, **פנים, 68**. אונליין: <http://www.ruvik.co.il/%D7%A4%D7%99%D7%A0%D7%AA-%D7%A2%D7%99%D7%95%D7%9F/2015/%D7%9C%D7%95%D7%99%D7%9F-%D7%A2%D7%9C-%D7%98%D7%9C%D7%95%D7%95%D7%99%D7%96%D7%99%D7%94.aspx>

מנגואל, א' (2001), **תולדות הקריאה**. תל אביב: זמורה ביתן מודן.

- Andén-Papadopoulos, K. (2008). The Abu Ghraib torture photographs: News frames, visual culture, and the power of images. *Journalism*, 9(1), 5-30.
- Ashuri, T. & Pinchevski, A. (2009). Witnessing as a field. In Frosh P. & Pinchevski, A. (eds.) *Media Witnessing: Testimony in the Age of Mass Communication* (pp.133-157). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Berkowitz, D. (1992). Non-routine news and newswork: Exploring a what-a-story. *Journal of Communication*, 42(1), 82-94.
- Boczkowski, P. J. (2009). Rethinking hard and soft news production: From common ground to divergent paths. *Journal of Communication*, 59(1), 98-116.
- Caple, H. & Bednarek, M. (2016). Rethinking news values: What a discursive approach can tell us about the construction of news discourse and news photography. *Journalism*, 17(4), 435-455.
- Carlson, M. (2016). Metajournalistic discourse and the meanings of journalism: Definitional control, boundary work, and legitimation. *Communication Theory*, 26(4), 349-368.
- Carlson, M. (2017). *Journalistic Authority: Legitimizing News in the Digital Era*. NY: Columbia University Press.
- Creech, B. (2016). A newsmaker's tool: The 35mm camera and journalism's material epistemology. *Journalism*, doi 1464884916657507.
- De Haan, F. (1999). Evidentiality and epistemic modality: Setting boundaries. *Southwest Journal of Linguistics*, 18(1), 83-101.
- Domke, D., Perlmutter, D., & Spratt, M. (2002). The primes of our times? An examination of the 'power' of visual images. *Journalism*, 3(2), 131-159
- Gitelman, L. (2014). *Paper Knowledge: Toward a Media History of Documents*. Durham: Duke University Press.
- Greenberg, J. & Hier, S. (2009). CCTV surveillance and the poverty of media discourse: A content analysis of Canadian newspaper coverage. *Canadian Journal of Communication*, 34(3), 461 - 486.
- Gynnild, A. (2014). Surveillance videos and visual transparency in journalism. *Journalism Studies*, 15(4), 449-463.
- Harcup, T. & O'Neill, D. (2017). What is news? News values revisited (again). *Journalism Studies*, 18(12), 1470-1488.
- Jonas, H. (1954). The nobility of sight. *Philosophy and Phenomenological Research*, 14 (4), 507-519
- Kitch, C. (2009). The afterlife of print. *Journalism*, 10(3), 340-342.
- Kroener, I. (2013). 'Caught on Camera': The media representation of video surveillance in relation to the 2005 London Underground bombings. *Surveillance & Society*, 11(1/2), 121.

- McLuhan, M. (1994). *Understanding Media: The Extensions of Man*. Boston: MIT Press.
- Molotch, H., & Lester, M. (1974). News as purposive behavior: On the strategic use of routine events, accidents, and scandals. *American Sociological Review*, 39(1), 101-112.
- Mortensen, M. (2015). Conflictual media events, eyewitness images, and the Boston Marathon bombing (2013). *Journalism Practice*, 9(4), 536-551.
- Nossek, H., Adoni, H., & Nimrod, G. (2015). Media audiences: Is print really dying? The state of print media use in Europe. *International Journal of Communication*, 9, 21.
- Reich, Z. & Godler, Y. (2014). A Time of uncertainty: The effects of reporters' time schedule on their work. *Journalism Studies*, 15(5), 607-618.
- Robinson, J. & Godbey, G. (2010). *Time for Life: The Surprising Ways Americans Use their Time* (pp. 26-30). University Park: Pennsylvania State University.
- Schiller, D. (1981). *Objectivity and the News: The Public and the Rise of Commercial Journalism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Schwalbe, C. B., Silcock, B. W., & Keith, S. (2008). Visual framing of the early weeks of the US-led invasion of Iraq: Applying the master war narrative to electronic and print images. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(3), 448-465.
- Tenenboim-Weinblatt, K. & Neiger, M. (2015). Print is future, online is past: Cross-media analysis of temporal orientations in the news. *Communication Research*, 42(8), 1047-1067.
- Tuchman, G. (1973). Making news by doing work: Routinizing the unexpected. *American Journal of Sociology*, 79(1), 110-131.
- Van der Meer, T. G., Verhoeven, P., Beentjes, J. W., & Vliegthart, R. (2017). Disrupting gatekeeping practices: Journalists' source selection in times of crisis. *Journalism*, 18(9), 1107-1124.
- Zelizer, B. (1998). *Remembering to Forget: Holocaust Memory through the Camera's Eye*. University of Chicago Press.
- Zelizer, B. (2007). On "having been there": "Eyewitnessing" as a journalistic key word. *Critical Studies in Media Communication*, 24(5), 408-428.
- Zelizer, B. & Allan, S. (2010). *Keywords in News and Journalism Studies*. New York, NY: McGraw-Hill Education